

ZAKONODAVSTVO I DIGITALIZACIJA/ LEGISLATION AND DIGITALIZATION

Remzija Kadrić¹, Žana Arsić², Edin Ramić¹, Jasmina Tahirović¹, Ejub Spahić³

¹Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku, Pravni fakultet Travnik u Travniku Aleja Konzula Meljanac bb Travnik,

²Zanatsko-poduzetnička komora regija Banja Luka,

³Advokatska kancelarija Ejub Spahić

e- mail: remzija.kadric@iu-travnik.com, edin.ramic@iu-travnik.com, jasmina.tahirovic@iu-travnik.com, arsiczana@icloud.com, spahic.ejub@hotmail.com

UDK / UDC 340.1:004.9

Pregledni članak

Sažetak:

Pravo na pristup informacijama predstavlja temeljno pravo zasnovano na Opštoj deklaraciji o ljudskim pravima i Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Bosna i Hercegovina, kao država u statusu kandidata za pristupanje Evropskoj uniji ima obavezu da donese svoje propise i iste prilagodi standardima koji važe u Evropskoj uniji u toj sferi, a sve u cilju interesa građana. Bosna i Hercegovina u okviru svojih ustavnih nadležnosti, regulisala je mnoga pravna pitanja digitalizacije, tako što su usvojena dva ključna propisa iz ove oblasti i to: Zakon o elektronskom potpisu i Zakon o elektronskom dokument. Slične propise iz te oblasti su usvojili i oba entiteta, Federacija BiH i Republika Srpska, kao i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: digitalizacija, Evropska unija, elektronski potpis, elektronski dokument, kvalificirana potvrda, kvalificirani certifikat, ovjerivač, certificirani organi, zaštita ličnih podataka

Summary:

The right to access information is a fundamental right based on the Universal Declaration of Human Rights and the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Bosnia and Herzegovina, as a candidate state for accession to the European Union, has the obligation to adopt its own regulations and adapt them to the standards valid in the European Union in that sphere, all in the interests of citizens. Bosnia and Herzegovina, within its constitutional competences, regulated many legal issues of digitization, by adopting two key regulations in this area: the Electronic Signature Act and the Electronic Document Act. Similar regulations in that area were adopted by both entities, the Federation of BiH and Republika Srpska, as well as the Brčko District of Bosnia and Herzegovina.

Keywords: digitization, European Union, electronic signature, electronic document, qualified confirmation, qualified certificate, verifier, certified authorities, protection of personal data

1. UVOD

Oblast digitalizacije u Bosni i Hercegovini je podijeljena između državnih i entitetskih organa vlasti te Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Na državnom nivou ova pitanja su u nadležnosti Ministarstva komunikacija i prometa, konkretnije ovim poslovima se bave Kancelarija za nalaze i akreditaciju ovjerilaca, te Regulatorna agencija za komunikacije. Pri Ministarstvu komunikacija i prometa formiran je i poseban Ured za nadzor i akreditaciju.

Na entitetskom nivou, u Federaciji BiH te poslove vrši Ministarstvo saobraćaja i komunikacija, kao i u Republici Srpskoj Ministarstvo saobraćaja i komunikacija.

Kao i mnogim drugim oblastima, tako i u ovim pitanjima, još ima sporenja između države i entiteta, vezano za pitanja nadležnosti, koja se naročito odnose na ovlaštenja vezana za nadzor i izdavanja odgovarajućih certifikata za akreditaciju.

2. Karakteristike elektroničkog potpisa

Elektronički potpis je zasnovan na asimetričkoj kriptografiji, što podrazumijeva dva ključna elementa: privatni za potpisivanje i javni za ovjeru potpisa.

Pri pružanju ove usluge građani dobijaju certifikate.

U državama Evropske unije elektronički potpis se koristi u raznim oblastima društvenog života, kao npr. prijava poreza, pristup i preuzimanje raznih dokumenata na ime zainteresiranih građana a bez čekanja i dodatnih administrativnih procedura.

Za takve aktivnosti neophodno je stvoriti zakonske pretpostavke kao što je donošenje posebnog propisa o elektroničkoj identifikaciji i uslugama o pružanju elektroničkih transakcija.

3. Digitalizacija propisa u Bosni i Hercegovini

Digitalizacija propisa podrazumijeva postepeni i nesmetani prelaz sa tradicionalnih papirnih dokumenata na digitalne formate, s ciljem da se olakša pristup, pretvaranje i upravljanje propisima.

U savremenom društvu, kada pristup informacijama čini ključnu ulogu, pogotovo u poslovnom svijetu, digitalizacijom propisa se omogućava brzi, lakši i efikasniji pristup istima, smanjuju se troškovi štampanja i distribucije, omogućava se brže prilagođavanje propisa stalnim promjenama.

Mnoge države danas aktivno provode programe digitalizacije propisa, kako bi unaprijedili efikasnost i transparentnost zakonodavnog procesa.

Zakon o elektroničkom potpisu na nivou Bosne i Hercegovine donesen je 2006. godine (Zakon o elektronskom potpisu, Službeni glasnik BiH, broj: 91/06., od 14. novembra 2006. godine).

U primjeni ovog Zakona doneseni su i određeni odgovarajući podzakonski akti kao:

- Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje kvalificiranih potvrda,
- Pravilnik o mjerama i postupcima upotrebe i zaštite elektroničkog potpisa, sredstava za formiranje elektroničkog potpisa i sistema certifikacije,
- Pravilnik o evidenciji ovjerilaca.

U članu 3. navedenog Zakona (Definicije) u stavu **a** navodi se da su: "...elektronski potpis podaci u elektronskom obliku koji prate druge podatke u elektronskom obliku, ili su sa njima logički povezani i omogućavaju utvrđivanje identiteta potpisnika...", a sigurnost elektronskog potpisa reguliše stav **c** koji ističe da je siguran elektronski potpis onaj elektronski potpis koji je:

- dodijeljen isključivo potpisniku,
- omogućava identifikaciju potpisnika,
- formiran upotrebom sredstava koji su u potpunosti pod kontrolom potpisnika,
- povezan sa podacima na koji se odnosi tako da se može utvrditi sve naknadne promjene tih podataka,
- zasnovan na kvalificiranoj potvrdi i formiran upotrebom tehničkih sredstava i postupaka koji su u skladu sa sigurnosnim zahtjevima ovog Zakona i na osnovu njega donesenih podzakonskih propisa

Sasvim je jasno u kojoj mjeri ovaj Zakon pridaje važnost sigurnosnom aspektu prilikom davanja i upotrebe elektronskog potpisa.

Prema članu 5. navedenog Zakona: "...siguran elektronski potpis zadovoljava pravne zahtjeve kao svojeručan potpis i naročito pisanu formu, ako posebnim zakonom, ili sporazumom ugovornih strana nije drugačije određeno...".

Ovim Zakonom dalje su razrađena pitanja kvalificiranih potvrda, nadležnosti za izdavanje istih i procedure tako da je članom 8., između ostalog navedeno: Ovjerilac koji izdaje kvalificirane potvrde dužan je:

- demonstrirati pouzdanost koja se zahtjeva za pružanje usluga u vezi s elektronskim potpisom i uvjeravanjem,

- pouzdano provjeriti identitet i gdje je to primjenjivo, bilo koja druga značajna pravna obilježja lica koja traže potvrdu
- poduzeti odgovarajuće mjere tako da ovjerilac ili treće lice ne mogu čuvati ili kopirati podatke za formiranje potpisa.

Iz kratkog pregleda i komentara suštinskih odredaba navedenog Zakona sasvim je jasno da u oblasti digitalizacije, provedba ovog Zakona ima ključnu ulogu, a koji je osnova za uspostavu sistema digitalizacije donošenjem drugih pratećih propisa.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine važeći je Zakon o elektronskom dokumentu Federacije BiH (Službene novine FBiH, broj: 55/ 2013).

Članom 1. ovog Zakona je propisano "...pravo federalnih i kantonalnog organa uprave i federalnih i kantonalnog upravnih organizacija, (u daljem tekstu organi uprave), organa lokalne samouprave, privrednih društava, ustanova i drugih pravnih i fizičkih lica, na upotrebu elektronskog dokumenta u poslovnim radnjama i djelatnostima, te u postupcima koji se vode pred nadležnim organima u upravnom postupku u kojima se elektronska oprema i programi mogu primjenjivati u izradi, prijenosu, prijemu i čuvanju informacija u elektronskom obliku, pravna valjanost elektronskog dokumenta, te upotreba i promet elektronskog dokumenta...".

Prema članu 7. istog Zakona "...elektronski dokumenat ima pravnu valjanost kao i dokumenat na papiru, ako je izrađen, poslan, primljen, čuvan i arhiviran primjenom raspoložive informacione tehnologije i ispunjava uvjete iz člana 4., 5. i 6. ovog Zakona...".

Nakon osiguranja elektronskog potpisa, vidljivo je koliko zakonodavac vodi računa o elektronskom dokumentu, sigurnosti i zaštiti formiranog takvog dokumenta, bez zloupotrebe.

U poglavlju III ovog Zakona bliže su regulisala pitanja upotrebe i prometa elektronskog dokumenta, tako da je članom 22. propisano "...za sve radnje sa elektronskim dokumentom moraju se primjenjivati odgovarajući tehnološki postupci i oprema koja omogućava zaštitu postupaka i elektronskog dokumenta...".

Republika Srpska je, također, donijela dva bitna propisa iz ove oblasti i to:

- Zakon o elektronskom potpisu Republike Srpske (Službeni glasnik RS broj: 106/15., od 10.12.2015. godine) i
- Zakon o elektronskom dokumentu Republike Srpske (Službeni glasnik RS broj: 106/15., od 10.12.2015. godine).

U Zakonu o elektronskom potpisu RS se na sličan način kao na državnom i nivou FBiH, regulišu ova pitanja, tako da precizno u članu 4. Zakona stoji "...kvalificirani elektronski potpis je elektronski potpis koji:

- je povezan isključivo sa potpisnikom,
- pouzdano identifikuje potpisnika,
- nastaje korištenjem sredstava kojima potpisnik može samostalno da upravlja i koja su isključivo pod nadzorom potpisnika i
- je direktno povezan sa podacima na koje se odnosi i to na način koji nedvosmisleno omogućava uvid u bilo koju izmjenu izvornih podataka.

U poglavlju V navedenog Zakona bliže se regulišu pitanja elektronskog certifikata i certificiranih tijela. Tako je članom 16. propisano: "...kvalificirani elektronski certifikat za elektronski potpis je potvrda u elektronskom obliku kojom certificirano tijelo potvrđuje kvalifikovani elektronski potpis...".

Prema članu 4. Zakona o elektronskom dokumentu Republike Srpske "...elektronski dokument je jednoobrazno povezan cjelovit skup podataka koji su elektronski oblikovani, odnosno uređeni putem računara i drugih elektronskih uređaja, poslani, primljeni, sačuvani na elektronskom, magnetnom, optičkom ili drugom mediju, i koji sadrži osobine kojima se utvrđuje autor, utvrđuje vjerodostojnost sadržaja, te dokazuje vrijeme kada je dokument sačinjen...".

Na prostoru Brčko distrikta Bosne i Hercegovine važeći je Zakon o elektronskom dokumentu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Skupština Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je na 60. redovnoj sjednici održanoj 11. marta 2020.godine usvojila Zakon o elektronskom dokumentu Brčko distrikta BiH.

U članu 1. ovog Zakona stoji da se "...ovim Zakonom propisuje upotreba elektronskog dokumenta u radu izvršne, sudske i zakonodavne vlasti Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, pravnih lica, samostalnih preduzetnika i fizičkih lica i u postupcima koji se vode pred nadležnim organima u upravnom, sudskom ili drugom postupku, u kojima se elektronska oprema i programi mogu primjenjivati u izradi, prenosu, prijemu i čuvanju informacija u elektronskom obliku, pravna valjanost elektronskog dokumenta, kao i upotreba i promet elektronskog dokumenta...".

4. Preporuka Evropske komisije

Prema preporukama Evropske komisije, posebno bi se trebala obratiti pažnja na:

- pitanja nadzora – certificiranja, tj. ovaj posao bi se trebao obavljati od strane jednog organa državnog nivoa.
- posebno je značajno osiguranje digitalnih usluga osobama sa invaliditetom,

- treba zaštititi privatnost i sigurnost korisnika digitalnih javnih usluga, pogotovu u pogledu zaštite ličnih podataka,
- potrebno je osigurati digitalnu transformaciju javne uprave, a sve u korist građana koji imaju pravo na efikasnu i korisnu uslugu javne uprave.

5. Zaključna razmatranja

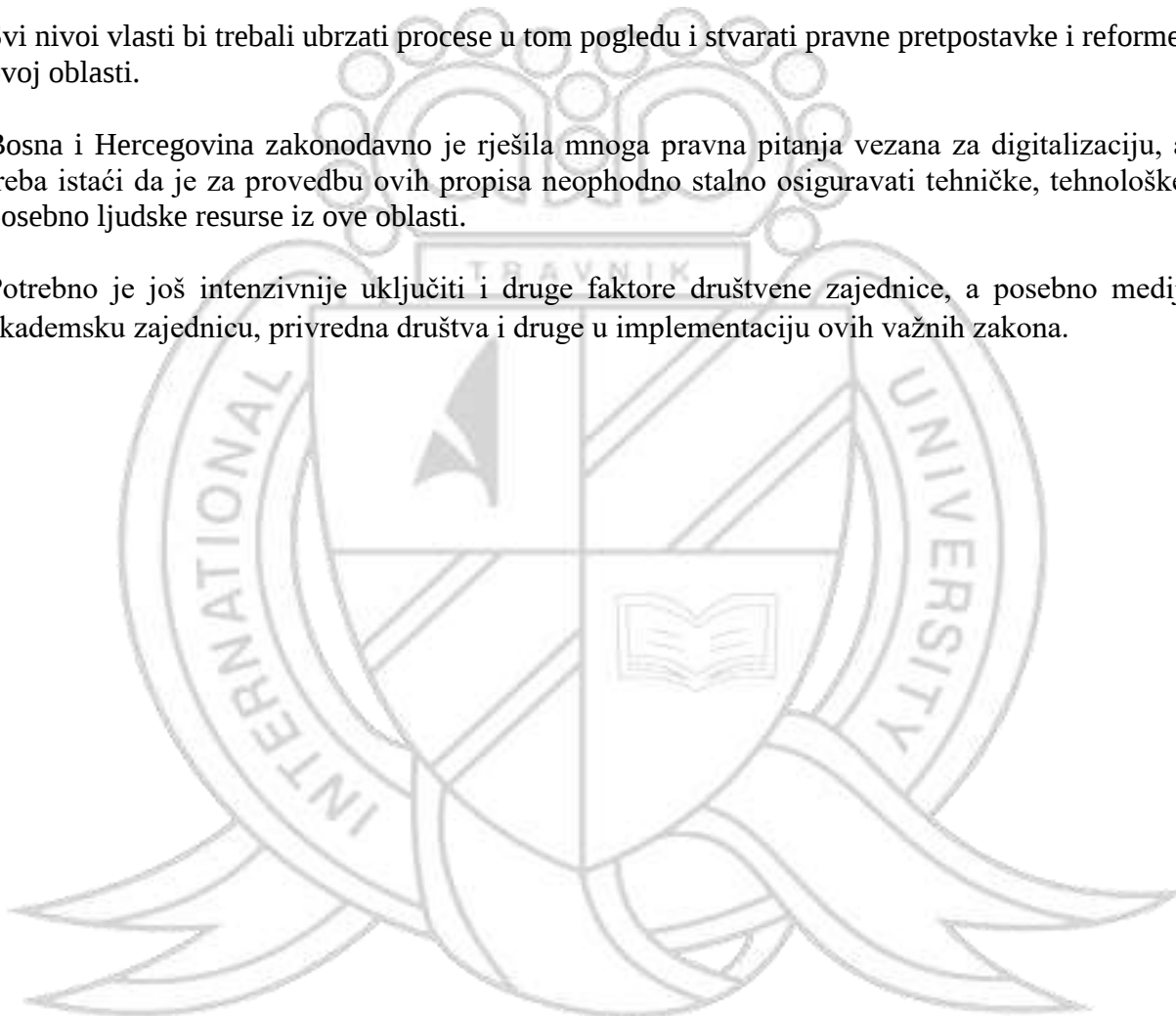
Pred Bosnom i Hercegovinom predstoje mnogi izazovi i obaveze vezane za pitanja digitalizacije, obzirom na njene interese kao i interese njenih građana za priključenje Evropskoj uniji.

Pitanja digitalizacije zahtjeva temeljite reforme, pogotovu u oblasti funkcioniranja javne uprave, s ciljem da se građanima osigura brza i sigurna usluga, vodeći računa zaštite ličnih podataka.

Svi nivoi vlasti bi trebali ubrzati procese u tom pogledu i stvarati pravne pretpostavke i reforme u ovoj oblasti.

Bosna i Hercegovina zakonodavno je rješila mnoga pravna pitanja vezana za digitalizaciju, ali treba istaći da je za provedbu ovih propisa neophodno stalno osiguravati tehničke, tehnološke i posebno ljudske resurse iz ove oblasti.

Potrebno je još intenzivnije uključiti i druge faktore društvene zajednice, a posebno medije, akademsku zajednicu, privredna društva i druge u implementaciju ovih važnih zakona.

Literatura

Zakoni, podzakonski akti

- Zakon o elektronskom potpisu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj: 91/06., od 14. novembra 2006. godine
- Zakon o elektronskom dokumentu Federacije BiH, Službene novine FBiH, broj: 55/ 2013.
- Zakon o elektronskom potpisu Republike Srpske, Službeni glasnik RS broj: 106/15., od 10.12.2015. godine
- Zakon o elektronskom dokumentu Republike Srpske, Službeni glasnik RS broj: 106/15., od 10.12.2015. godine.
- Zakon o elektronskom dokumentu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Službeni list Brčko distrikta Bosne i Hercegovine od 11. marta 2020. godine
- Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje kvalificiranih potvrda (na nivou BiH)
- Pravilnik o mjerama i postupcima upotrebe i zaštite elektroničkog potpisa, sredstava za formiranje elektroničkog potpisa i sistema certifikacije (na nivou BiH)
- Pravilnik o evidenciji ovjerilaca (na nivou BiH)

